

Arbets tid vid vägtransporter

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2004/05:132 Arbets tid vid vägtransporter. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om arbets tid vid visst vägtransportarbete med en marginell ändring i 1 § tredje stycket. Utskottet tillstyrker också regeringens lagförslag om ändringarna i andra lagar som följer av den nya lagens införande, dvs. lag om ändring i lagen (2005:000) om ändring i arbetstidslagen (1982:673), lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160) och lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.

Den nya lagen samt ändringarna i övriga lagar föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	6
Lagförslag.....	6
Propositionens förslag.....	7
Utskottets ställningstagande.....	11
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	13
Propositionen.....	13
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete med den ändringen att 1 § tredje stycket skall ha följande lydelse: "I fråga om förare finns bestämmelser om körtider samt om raster och viloperioder i rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och AETR",
 - b) lag om ändring i lagen (2005:000) om ändring i arbetstidslagen (1982:673),
 - c) lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
 - d) lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:132.

Stockholm den 24 maj 2005

På trafikutskottets vägnar

Claes Roxbergh

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Claes Roxbergh (mp), Carina Moberg (s), Elizabeth Nyström (m), Jarl Lander (s), Erling Bager (fp), Hans Stenberg (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Svensson Smith (v), Claes-Göran Brandin (s), Jan-Evert Rådhström (m), Monica Green (s), Sven Bergström (c), Mikael Johansson (mp), Börje Vestlund (s), Christer Winbäck (fp), Tuve Skånberg (kd) och Krister Hammarbergh (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2004/05:132 Arbetstid vid vägtransporter. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet behandlar ärendet i enlighet med den struktur som redovisas i propositionen. Regeringens förslag redovisas i korta sammandrag. För en mer utförlig redogörelse för ärendet och skälen för regeringens förslag hänvisas till propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete. Den nya lagen införs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter (även kallat vägarbetsdirektivet). De nya bestämmelserna innebär att de s.k. mobila arbetstagarnas genomsnittliga veckoarbetstid inte får överstiga 48 timmar under en beräkningsperiod om fyra månader och att arbetstiden under en vecka inte får överstiga 60 timmar. Om nattarbete utförs får arbetstagarna inte arbeta mer än tio timmar per dygn och de skall ha rätt till tidsbestämda raster. Arbetsgivarna skall registrera arbetstagarnas arbetstid.

För att samtliga regler om arbetstid som rör denna yrkesgrupp i fortsättningen skall finnas i en och samma författning införs i den nya lagen även regler om ordinarie arbetstid, övertid och mertid samt andra arbetstidsrelaterade frågor. Dessa regler har utformats med förebild i motsvarande bestämmelser i arbetstidslagen (1982:673), som i dag gäller för i princip samtliga arbetstagare, däribland mobila arbetstagare.

Den nya lagen föreslås vara dispositiv i vissa delar genom att tillåta avvikelser genom kollektivavtal eller dispens. Begränsningen av arbetstiden vid nattarbete och under en enstaka vecka kan då frångås. Beräkningsperioden för den maximala genomsnittliga veckoarbetstiden kan förlängas. De bestämmelser som har utformats med förebild i motsvarande bestämmelser i arbetstidslagen går att avvika från på samma sätt som i den lagen, dvs. genom kollektivavtal eller dispens.

En arbetsgivare som inte ser till att lagens bestämmelser följs skall kunna dömas till böter eller fängelse. Arbetsmiljöverket skall vara tillsynsmyndighet.

Arbetstidslagen skall inte längre tillämpas på de mobila arbetstagare som omfattas av den nya vägarbetsidslagen.

Vidare föreslås följdändringar i form av hänvisningar till den nya lagen i arbetsmiljölagen (1977:1160) och lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.

Den nya lagen samt ändringarna i övriga lagar föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

Utskottets överväganden

Lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens lagförslag med en marginell ändring i 1 § tredje stycket i lagen om arbetstid vid visst vägtransportarbete.

Bakgrund

Allmänt

Genom olika beslut har man inom EU försökt att såväl främja en lika konkurrens mellan medlemsstaternas transportörer som öka trafiksäkerheten. Detta har skett genom att man antagit gemensamma regler om kör- och vilotider, regler som anger miniminivåer för fordons- och drivmedelsskatter, regler för uttag av vägavgifter och vägtullar, regler som avser fordons mått, vikt och tekniska egenskaper samt regler för fordonskontroller m.m. EG-kommissionen har i skilda policydokument också visat ambitionen att inom flera av dessa områden gå vidare mot ytterligare harmonisering.

Under de senaste fem åren har man inom EG intensivt arbetat med att även ta fram ett paket av rättsakter som skall reglera vissa sociala villkor inom yrkestrafiken, i syfte att i högre grad harmonisera konkurrensvillkoren, förbättra arbetsförhållandena för dem som är verksamma inom vägtransportsektorn och öka trafiksäkerheten. Arbetet har resulterat i nya rättsakter, bl.a. det nu aktuella vägarbetstidsdirektivet.

Inom EU har också behovet av ökade insatser för att åstadkomma effektivare och enhetligare kontroller av att reglerna inom yrkestrafiken efterlevs hamnat i fokus. Med en förbättrad kontroll avser man att öka effektiviteten av de gemensamma reglerna på området, så att de åsyftade målen verkligen kan uppnås.

Vägarbetstidsdirektivet har ur flera aspekter en stark koppling till olika rättsakter. Framför allt gäller detta EG-förordningen 3820/85 med kör- och vilotider, men också den s.k. AETR-överenskommelsen, som rör arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR).

EG-förordningen och AETR-överenskommelsen omfattar samtliga förare som utför vägtransporter. Dessa kan vara både egna företagare och anställda. Vägarbetstidsdirektivet reglerar endast mobila arbetstagare. Egna företagare som utför transporter omfattas således inte. Vägarbetstidsdirektivet skall komplettera förordningen och överenskommelsen, och dessa skall ha företräde framför bestämmelserna i direktivet.

Vägarbetsdirektivet

Vägarbetsstidsdirektivet är ett s.k. minimidirektiv, dvs. det hindrar inte att medlemsländerna antar regler som är gynnsammare för arbetstagarna. Det finns vidare en möjlighet för medlemsstaterna att välja att genomföra direktivet genom lagar och andra författningar eller säkerställa att arbetsmarknadens parter avtalar om alla nödvändiga åtgärder. Direktivets regler är delvis dispositiva, dvs. det är möjligt att göra undantag från vissa av reglerna genom antingen kollektivavtal eller genom författningsreglering.

De materiella bestämmelserna om arbetstidens förläggning som finns i vägarbetsstidsdirektivet är få. Endast maximal veckoarbetstid, raster och nattarbete regleras. Mobila arbetstagare skall vidare informeras om de nya bestämmelserna, arbetsgivare har skyldighet att fråga om arbetstagaren arbetar hos annan arbetsgivare och arbetstagare har skyldighet att lämna information om arbete hos annan arbetsgivare.

Av vägarbetsstidsdirektivet framgår att direktivets bestämmelser skall komplettera dem i EG-förordningen 3820/85 och AETR-överenskommelsen, vilka skall ha företräde framför direktivets bestämmelser. Direktivet skall tillämpas vid vägtransporter som omfattas av EG-förordningen 3820/85 eller AETR-överenskommelsen, dvs. huvudsakligen gods- och passagerartransporter som utförs med tunga fordon.

Vägarbetsstidsdirektivet skall vara genomfört senast den 23 mars 2005. Efter Europaparlamentets och rådets förnyade prövning kan direktivet komma att tillämpas på förare som är egenföretagare fr.o.m. den 23 mars 2009.

Propositionens förslag

En ny lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete

Vägarbetsdirektivet genomförs genom att det införs en ny lag på det arbetsrättsliga området, lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete.

I den nya lagen införs även regler om ordinarie arbetstid, övertid och mertid samt andra arbetsrelaterade frågor. Dessa regler har utformats med förebild i motsvarande bestämmelser i arbetstidslagen (1982:673) som i dag gäller för i princip samtliga arbetstagare, däribland mobila arbetstagare. Samtliga regler om arbetstider som mobila arbetstagare skall tillämpa samlas därmed i en och samma lag.

Lagen skall vara dispositiv

Den nya lagen skall i den utsträckning som direktivet medger vara dispositiv till förmån för kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetsgivarorganisation.

Avtal som innebär mindre förmånliga regler för arbetstagarna än vad som är tillåtet enligt den nya lagen skall vara ogiltiga.

Tillämpningsområde

Vägarbetsstidslagen skall tillämpas på arbete som utförs av mobila arbetstagare som är anställda av företag etablerade i en medlemsstat och som deltar i vägtransporter vid vilka EG-förordningen 3820/85 om kör- och vilotider eller AETR-överenskommelsen skall tillämpas. Med mobil arbetstagare avses i denna lag varje arbetstagare som ingår i den del av personalstyrkan som förflyttar sig och som är anställd av ett företag som utför person- eller varutransporter på väg för andras eller egen räkning.

Från arbetstidslagen (1982:673) skall som en följd undantas sådant arbete som omfattas av den nya vägarbetsstidslagen. Fallar arbetet inom den nya lagens tillämpningsområde skall alltså arbetstidslagen inte tillämpas. Om arbetstagaren utför arbete som omfattas av den nya lagen och arbete som omfattas av arbetstidslagen för samma arbetsgivare, skall arbetstiden läggas samman vid tillämpningen av vägarbetsstidslagen.

Begränsning av veckoarbetstiden

Den sammanlagda arbetstiden får uppgå till högst 48 timmar per vecka i genomsnitt under en beräkningsperiod om högst fyra månader. Den sammanlagda arbetstiden får dock inte under någon vecka överstiga 60 timmar. Arbetsgivaren skall av arbetstagaren skriftligen begära uppgifter om sådant arbete som har utförts för annan arbetsgivares räkning. Arbetstagaren skall tillhandahålla arbetsgivaren denna information skriftligen. Om arbetstagaren utför arbete vid vilket denna lag skall tillämpas för flera arbetsgivare, skall begränsningen av den sammanlagda arbetstiden gälla summan av antalet arbetade timmar för samtliga arbetsgivare.

För tillämpningen av bestämmelserna om begränsning av den sammanlagda veckoarbetstiden skall i arbetstiden inräknas perioder av väntan när arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid och då hon eller han måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd att utföra arbete. Vidare skall vid tillämpningen av bestämmelserna semesterledighet och sjukfrånvaro likställas med arbetstid. Med vecka skall i detta sammanhang avses den period som börjar måndag kl. 0.00 och slutar söndag kl. 24.00.

Nattarbete

Om det ingår nattarbete i en 24-timmarsperiod som påbörjas efter avslutad vila får arbetstiden under den perioden inte överstiga tio timmar. Med nattarbete avses arbete under någon del av perioden mellan kl. 1.00 och kl. 5.00, om inte annan fyratimmarsperiod mellan kl. 0.00 och kl. 7.00 bestäms i kollektivavtal. Undantag från begränsningen av nattarbete skall få göras tillfälligtvis, om det föranleds av något särskilt förhållande som inte hade kunnat förutses av arbetsgivaren.

Raster

Arbete skall inte få utföras längre än sex timmar i följd utan rast. Rasten skall uppgå till minst 30 minuter om arbetstiden omfattar mellan sex och nio timmar. Om arbetstiden överstiger nio timmar skall rasten uppgå till minst 45 minuter. Rasten skall få delas upp på flera perioder om minst 15 minuter vardera. Raster under sådan körtid som avses i EG-förordningen 3820/85 och AETR-överenskommelsen skall förläggas i enlighet med förordningen eller överenskommelsen och räknas som rast även enligt den nya lagen. Rast som tas under väntan, när arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid utan måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd att utföra arbete, skall även räknas som arbetstid om inte annat bestäms i kollektivavtal.

Viloperioder för lärlingar och praktikanter

För lärlingar och praktikanter som är mobila arbetstagare skall de viloperioder som finns i EG-förordningen 3820/85 gälla. Om bestämmelser i arbetsmiljölagen (1977:1160) eller arbetstidslagen (1982:673) eller föreskrifter meddelade med stöd av någon av dessa lagar ger ett bättre skydd skall dock dessa bestämmelser tillämpas.

Registrering av arbetstider

Arbetsgivaren skall vara skyldig att registrera arbetstagarnas arbetstid. Registren skall bevaras hos arbetsgivaren i minst två år efter den tidsperiod som arbetet omfattar. Arbetsgivaren skall på begäran av arbetstagaren lämna denne en kopia av den registrerade arbetstiden. Även fackliga organisationer som företräder arbetstagare på arbetsstället skall ha rätt att på begäran få en sådan kopia.

Dispens

Om det inte kan träffas kollektivavtal om undantag från de bestämmelser som är dispositiva skall Arbetsmiljöverket få medge undantag (dispens) från de dispositiva bestämmelserna.

Bestämmelser med förebild i arbetstidslagen

Bestämmelser om ordinarie arbetstid, övertid, nödfallsövertid, mertid, pauser, information om arbetstidens förläggning och övertidsavgifter skall tas in i den nya vägarbetstidslagen. Bestämmelserna utformas med förebild i motsvarande bestämmelser i arbetstidslagen (1982:673) och skall som utgångspunkt ha i princip samma lydelse och innehåll.

Tillsyn

Arbetsmiljöverket skall se till att vägarbetsstidslagen följs och skall ha rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. För att kunna utöva tillsynen skall Arbetsmiljöverket ha rätt att komma in på arbetsställena.

Polisen skall ha skyldighet att lämna den handräckning som behövs. Begäran om sådan hjälp skall dock få göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter att använda våld behöver tillgripas eller det annars finns synnerliga skäl.

Arbetsmiljöverket skall få meddela förelägganden eller förbud och sätta ut viten.

Sanktioner

Till böter eller fängelse i högst ett år skall den arbetsgivare dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller ett förbud som har meddelats av tillsynsmyndigheten. Detta gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite.

Till böter skall den arbetsgivare dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. förlägger arbetet så att arbetstagares arbetstid överstigit vad som är tillåtet enligt bestämmelserna i vägarbetsstidslagen,
2. förlägger arbetet så att raster inte kunnat tas enligt vad som föreskrivs,
3. inte uppfyller sin skyldighet att lämna arbetstagarna besked om ändringar i den ordinarie arbetstidens förläggning eller att registrera arbetstiden utan att undantag har gjorts i kollektivavtal eller genom dispens eller
4. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när tillsynsmyndigheten har begärt upplysningar eller handlingar.

För en arbetsgivare som inte fullgör sina förpliktelser enligt kollektivavtal skall det gälla som anges om påföljd i avtalet eller i lagen om medbestämmande i arbetslivet.

Avgifter

Om en arbetsgivare har överträtt bestämmelserna om övertid utan att ha stöd i kollektivavtal eller ha fått dispens, skall en övertidsavgift få tas ut av den fysiska eller juridiska person som utövar den verksamhet i vilken överträdelsen har begåtts.

Avgiften skall kunna sättas ned eller efterges om det finns särskilda skäl.

Överklagande m.m.

Arbetsmiljöverkets beslut i dispensärenden eller beslut om tillstånd om nödfallsövertid skall få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövnings-tillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätten. Andra beslut som Arbetsmiljöverket har meddelat enligt vägarbetstidslagen skall få överkla-gas hos regeringen. För att ta till vara arbetstagarnas intresse i ett ärende skall dispens- eller tillståndsbeslut få överklagas av huvudskyddsombud eller, om något sådant ombud inte finns, av annat skyddsombud. Finns det inte något skyddsombud skall en arbetstagarorganisation få överklaga ett sådant beslut i den mån saken rör medlemmarnas intresse och organisatio-nen tidigare har yttrat sig i ärendet.

Arbetsmiljöverket skall få förordna att dess beslut skall gälla omedelbart.

Ikraftträdande

Den nya lagen samt ändringarna i övriga lagar skall träda i kraft den 1 juli 2005.

Kostnader och andra konsekvenser

Regeringen redovisar en genomgång av kostnader och konsekvenser för olika samhällssektorer. Även en särskild konsekvensanalys av de före-slagna reglernas effekter för små företag enligt 3 § i den s.k. Simplexför-ordningen lämnas. Regeringen bedömer därvid bl.a. att de nya reglerna inte kommer att påverka konkurrensförhållandena till nackdel för småföretagen i förhållande till de större företagen. Regeringen bedömer bl.a. också att eventuellt ökade kostnader för domstolar och polis till följd av föreslagen lagstiftning kan rymmas inom befintliga anslag. De nya reglerna torde gene-rellt sett inte innebära något behov av större förändringar av de arbetstids-förhållanden och den bemanning som gäller för närvarande inom vägtransportbranschen.

Enligt regeringens bedömning torde de nya reglerna inte ha någon bety-delse från allmän jämställdhetssynpunkt. Vägtransportbranschen är en mycket mansdominerad bransch. Regeringen bedömer att striktare arbets-regler kan göra det enklare att kombinera arbetsliv och familjeliv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen föreslår om att en ny lag införs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avse-ende vägtransporter. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete med en marginell ändring i 1 § tredje stycket, där ordet ”i” bortfallit. Utskottet tillstyrker också regeringens lag-förslag om ändringarna i andra lagar som följer av den nya lagens infö-rande, dvs. lag om ändring i lagen (2005:000) om ändring i arbetstidslagen

(1982:673), lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160) och lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:132 Arbetstid vid vägtransporter:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om arbetstid vid visst vägtransportarbete,
2. lag om ändring i lagen (2005:000) om ändring i arbetstidslagen (1982:673),
3. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
4. lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om arbetstid vid visst vägtransport-arbete

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag skall tillämpas på arbete som utförs av mobila arbetstagare som är anställda av företag etablerade i en medlemsstat och som deltar i vägtransporter, vid vilka rådets förordning (EEG) nr 3820/85 av den 20 december 1985 om harmonisering av viss social lagstiftning om vägtransporter² eller Europeiska överenskommelsen om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) skall tillämpas.

Med mobil arbetstagare avses i denna lag varje arbetstagare som ingår i den del av personalstyrkan som förflyttar sig och som är anställd av ett företag som utför person- eller varutransporter på väg för andras eller egen räkning.

I fråga om förare finns bestämmelser om körtider samt om raster och viloperioder rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och AETR.

I arbetstidslagen (1982:673) finns bestämmelser om arbetstid vid arbete som inte omfattas av denna lag. Om arbetstagaren för samma arbetsgivare både utför arbete som omfattas av denna lag och arbete som omfattas av arbetstidslagen, skall arbetstiden läggas samman vid tillämpning av denna lag.

Avvikelser genom kollektivavtal

2 § Genom kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation får undantag göras från bestämmelserna i 5–9 §§, 12 § andra stycket samt 15 och 16 §§.

Genom ett sådant kollektivavtal får också

1. tidsperioden för beräkning av den högsta tillåtna sammanlagda arbetstiden enligt 12 § första stycket utsträckas till högst sex månader,

2. en annan period av natten än som anges i 14 § bestämmas, dock inte före kl. 0.00 eller efter kl. 7.00.

Genom ett sådant kollektivavtal som avses i första stycket får det också bestämmas i vilken omfattning perioder av väntan skall räknas som arbetstid. Perioder av väntan innebär att arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid utan måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/15/EG av den 11 mars 2002 om arbetstidens förläggning för personer som utför mobilt arbete avseende vägtransporter (EGT L 80, 23.3.2002, s. 35, Celex 32002L0015).

² EGT L 370, 31.12.1985, s. 1 (Celex 31985R3820).

att utföra arbete, enligt bestämmelserna i 12 § tredje stycket, 15 § andra stycket och 18 § tredje stycket.

Undantag från 8 § andra och tredje styckena får göras även med stöd av kollektivavtal som har slutits av en lokal arbetstagarorganisation. Sådana undantag gäller dock under högst en månad, räknat från den dag då avtalet ingicks.

3 § En arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal som avses i 2 § får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte är medlemmar i den avtalsslutande arbetstagarorganisationen men som sysselsätts i sådant arbete som avses med avtalet.

4 § Ett kollektivavtal är ogiltigt i den mån det innebär att mindre förmånliga regler skall tillämpas för arbetstagarna än som följer av denna lag.

Ordinarie arbetstid, övertid och mertid

Ordinarie arbetstid

5 § Den ordinarie arbetstiden får uppgå till högst 40 timmar i veckan.

När det behövs med hänsyn till arbetets natur eller arbetsförhållandena i övrigt, får arbetstiden uppgå till 40 timmar i veckan i genomsnitt under högst fyra veckor.

Veckan räknas från och med måndag, om inte annan beräkning tillämpas på arbetsstället.

Övertid

6 § Med övertid avses arbetstid som överstiger ordinarie arbetstid enligt 5 §. Om annan ordinarie arbetstid gäller på grund av kollektivavtal som avses i 2 § första stycket, eller på grund av medgivande om undantag av Arbetsmiljöverket enligt 21 §, skall med övertid i stället avses arbetstid som vid heltidsarbete överstiger ordinarie arbetstid enligt avtalet eller medgivandet.

Vid beräkning av övertid skall ledighet som förläggs till arbetstagarens ordinarie arbetstid likställas med fullgjord ordinarie arbetstid.

7 § När det finns ett särskilt behov av ökad arbetstid, får övertid tas ut med högst 200 timmar under ett kalenderår (allmän övertid).

8 § Har en natur- eller olyckshändelse eller annan liknande omständighet som inte har kunnat förutses av arbetsgivaren vållat avbrott i verksamheten eller medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada på liv, hälsa eller egendom, får övertid tas ut för arbete i den utsträckning som förhållandena kräver (nödfallsövertid).

Om det för arbetsstället finns en lokal arbetstagarorganisation inom vars avtalsområde arbetet faller, får nödfallsövertid tas ut endast under förutsättning att arbetsgivaren snarast underrättar organisationen om övertidsarbetet.

Nödfallsövertid får inte tas ut under längre tid än två dygn från arbetets början utan att tillstånd till arbetet har sökts hos Arbetsmiljöverket.

Mertid

9 § Med mertid förstås sådan arbetstid som vid deltidсанställning överstiger arbetstagarens ordinarie arbetstid enligt anställningsavtalet. Bestämmelsen om beräkning av övertid i 6 § andra stycket skall tillämpas även vid beräkning av mertid.

När det finns särskilt behov av ökad arbetstid, får mertid tas ut med högst 200 timmar under ett kalenderår (allmän mertid). Mertid får också tas ut med tillämpning av de villkor för nödfallsövertid som anges i 8 §.

Begränsning av den sammanlagda arbetstiden

10 § Med sammanlagd arbetstid avses summan av de timmar under vilka en arbetstagare har utfört arbete som denna lag är tillämplig på, oavsett om arbetet har utförts för en eller flera arbetsgivare.

11 § Arbetsgivaren skall av arbetstagaren skriftligen begära uppgifter om arbete som denne har utfört för en annan arbetsgivares räkning. Arbetstagaren skall tillhandahålla arbetsgivaren dessa uppgifter skriftligen.

12 § En arbetstagares sammanlagda arbetstid får uppgå till högst 48 timmar per vecka i genomsnitt under en beräkningsperiod om högst fyra månader.

Den sammanlagda arbetstiden får dock inte under någon vecka överstiga 60 timmar, med undantag för de fall som avses i artikel 6.1 fjärde stycket i rådets förordning (EEG) nr 3820/85 eller artikel 6.1 fjärde stycket i AETR.

Vid beräkningen av den sammanlagda arbetstiden skall till den läggas sådana perioder av väntan när arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid utan måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd att utföra arbete. Sådan tid när arbetstagaren skulle ha arbetat men i stället varit frånvarande på grund av semesterledighet eller sjukdom skall likställas med fullgjord arbetstid.

13 § Med vecka avses vid tillämpningen av 12 § den period som börjar måndag kl. 0.00 och slutar söndag kl. 24.00.

Nattarbete

14 § Med nattarbete avses arbete under någon del av perioden som börjar kl. 1.00 och slutar kl. 5.00.

15 § Om det ingår nattarbete i en 24-timmarsperiod som påbörjas efter sådan avslutad vila som avses i artikel 8 eller 9 i rådets förordning (EEG) nr 3820/85, artikel 8 i AETR eller 13 eller 14 § arbetstidslagen (1982:673), får arbetstiden under den perioden inte överstiga tio timmar.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första stycket skall i arbetstiden inräknas sådana perioder av väntan när arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid utan måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd att utföra arbete.

Undantag från begränsningen av arbetstiden vid nattarbete i första stycket får göras tillfälligtvis, om det föranleds av något särskilt förhållande som inte hade kunnat förutses av arbetsgivaren.

Information om arbetstidens förläggning

16 § En arbetsgivare som anlitat arbetstagare till arbete annat än tillfälligtvis skall informera arbetstagarna om ändringar i den ordinarie arbetstidens förläggning minst två veckor i förväg. Sådan information får dock lämnas kortare tid i förväg, om verksamhetens art eller händelser som inte hade kunnat förutses ger anledning till det.

Viloperioder för lärlingar och praktikanter

17 § För de lärlingar och praktikanter som är mobila arbetstagare enligt 1 § andra stycket gäller de viloperioder som anges i artikel 8 och 9 i rådets förordning (EEG) nr 3820/85. Om bestämmelser i arbetsmiljölagen (1977:1160) eller arbetstidslagen (1982:673) eller föreskrifter meddelade med stöd av någon av dessa lagar ger ett för den enskilde förmånligare skydd skall dock dessa bestämmelser tillämpas.

Raster och pauser

18 § Arbete får aldrig utföras längre tid än sex timmar i följd utan rast. Rasten skall uppgå till minst 30 minuter, om arbetstiden omfattar mellan sex och nio timmar. Om arbetstiden överstiger nio timmar, skall rasten uppgå till minst 45 minuter. Rasten får delas upp på flera perioder om minst 15 minuter vardera.

Raster under sådan körtid som avses i rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och AETR skall förläggas i enlighet med förordningen eller överenskommelsen och räknas som rast även enligt denna lag.

Rast som tas under perioder av väntan, när arbetstagaren inte fritt kan disponera över sin tid utan måste befinna sig på sitt arbetsställe beredd att utföra arbete, räknas även som arbetstid.

19 § Arbetsgivaren skall ordna arbetet så att arbetstagarna kan ta de pauser som behövs utöver rasterna.

Om arbetsförhållandena kräver det, får i stället särskilda arbetspauser läggas ut. Arbetsgivaren skall i så fall på förhand ange arbetspausernas längd och förläggning så noga som omständigheterna medger.

Pauser räknas in i arbetstiden.

Registrering av arbetstid

20 § Arbetsgivaren skall registrera all arbetstid som omfattas av denna lag. Registren skall bevaras hos arbetsgivaren i minst två år efter den

tidsperiod som arbetet omfattar. Arbetsgivaren skall på begäran av arbetstagaren lämna denne en kopia av den registrerade arbetstiden. Även fackliga organisationer som företräder arbetstagare på arbetsstället har rätt att på begäran få en sådan kopia.

Dispens

21 § Om kollektivavtal som avses i 2 § inte träffas, får Arbetsmiljöverket medge sådana undantag (dispens) som avses i den bestämmelsen, förutsatt att det finns särskilda skäl.

Ytterligare övertid eller mertid, utöver allmän övertid respektive allmän mertid, får medges med högst 150 timmar under ett kalenderår.

Tillsyn

22 § Arbetsmiljöverket skall se till att lagen följs och har rätt att av arbetsgivaren på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

För att kunna utöva tillsynen har Arbetsmiljöverket rätt att få tillträde till arbetsställena.

23 § Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att Arbetsmiljöverket skall kunna utöva sin tillsyn. Begäran om sådan hjälp får dock göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

24 § Arbetsmiljöverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag skall kunna följas. I beslut om föreläggande eller förbud får Arbetsmiljöverket sätta ut vite.

Straffbestämmelser m.m.

25 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller ett förbud som har meddelats med stöd av 24 §. Detta gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite.

26 § Till böter döms den arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. förlägger arbetet så att

- a) arbetstagarens arbetstid överstigit vad som är tillåtet enligt bestämmelserna i denna lag,

- b) raster inte kunnat tas enligt vad som föreskrivs i 18 § första stycket,

2. inte uppfyller sina skyldigheter enligt 16 §, utan att undantag har gjorts enligt 2 eller 21 §, eller sina skyldigheter enligt 20 §, eller

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när Arbetsmiljöverket har begärt upplysningar eller handlingar enligt 22 § första stycket.

27 § För en arbetsgivare som inte fullgör sina förpliktelser enligt kollektivavtal som avses i 2 §, gäller vad som anges om påföljd i avtalet eller i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Övertidsavgifter

28 § Om en arbetsgivare har överträtt bestämmelserna i 7 eller 8 § utan att ha stöd i kollektivavtal enligt 2 § eller ha fått dispens enligt 21 §, utgår en särskild avgift (övertidsavgift). Avgiften tas ut av den fysiska eller juridiska person som utövar den verksamhet i vilken överträdelsen har begåtts.

Övertidsavgiften utgör för varje timme otillåten övertid och för varje arbetstagare som har anlitats i strid mot 7 eller 8 §, en procent av det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen begicks.

Avgiften kan sättas ned eller efterges om särskilda omständigheter föreligger.

29 § Frågor om övertidsavgift prövas av allmän domstol efter ansökan som skall göras av allmän åklagare inom två år från den tidpunkt då överträdelsen begicks. I fråga om sådan ansökan gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket inte kan följa svårare straff än böter, och bestämmelserna om kvarstad i brottmål. Sedan fem år har förflutit från den tidpunkt då överträdelsen begicks, får övertidsavgift ej tas ut. Övertidsavgifter tillfaller staten.

Ett beslut genom vilket någon har påförts en övertidsavgift skall genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Om avgiften inte betalas inom denna tid, skall dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda övertidsavgiften och dröjsmålsavgift skall lämnas för indrivning. Regeringen får föreskriva att indrivning inte behöver begäras för ett ringa belopp. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Indrivningsåtgärder får inte vidtas sedan fem år har förflutit från det att beslutet vann laga kraft.

Överklagande m.m.

30 § Arbetsmiljöverkets beslut i ärenden som avses i 21 § eller beslut om tillstånd enligt 8 § tredje stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra beslut som Arbetsmiljöverket har meddelat enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

31 § För att ta till vara arbetstagarnas intresse i ett ärende enligt denna lag, får beslut som avses i 30 § överklagas av huvudskyddsombud eller,

om något sådant ombud inte finns, av annat skyddsombud. Finns det inte något skyddsombud, får en arbetstagarorganisation överklaga ett sådant beslut i den mån saken rör medlemmarnas intresse och organisationen tidigare har yttrat sig i ärendet.

32 § Arbetsmiljöverket får förordna att dess beslut skall gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:000) om ändring i arbetstidslagen (1982:673)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetstidslagen (1982:673) dels att 2 § i stället för dess lydelse enligt lagen (2005:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse, dels att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i lagen (2005:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2003/04:180 Föreslagen lydelse

2 §

Lagen gäller inte

1. arbete som utförs under sådana förhållanden att det inte kan anses vara arbetsgivarens uppgift att vaka över hur arbetet är ordnat,

2. arbete som utförs av arbetstagare som med hänsyn till arbetsuppgifter och anställningsvillkor har företagsledande eller därmed jämförlig ställning eller av arbetstagare som med hänsyn till sina arbetsuppgifter har förtroendet att själva disponera sin arbetstid,

3. arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll,

4. fartygsarbete.

4. fartygsarbete,

5. arbete som omfattas av lagen (2005:000) om arbetstid vid visst vägtransportarbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att lagen skall tillämpas i fråga om fartygsarbete som har undantagits från tillämpning av bestämmelserna om vilotid i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän.

Bestämmelserna i 10 a §, 13 § första stycket, 13 a § och 14 § tredje stycket andra meningen gäller inte inom offentlig verksamhet som exempelvis försvaret, polisen och skydds- och beredskapsarbeten för arbete som är speciellt för sådana verksamheter och som är av sådant slag att konflikt inte kan undvikas med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden¹.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005. De nya bestämmelserna skall dock tillämpas först från och med den 1 januari 2007 om arbetsgivaren den 30 juni 2005 och därefter fram till och med den 31 december 2006 är bunden av kollektivavtal som reglerar arbetstidsfrågor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005. Med undantag för 2 § första stycket 5 skall de nya bestämmelserna dock tillämpas först från och med den 1 januari 2007 om arbetsgivaren den 30 juni 2005 och därefter fram till och med den 31 december 2006 är bunden av kollektivavtal som reglerar arbetstidsfrågor.

¹ EUT L 299, 18.11.2003, s. 9 (Celex 32003L0088).

3 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 10 §²

Om arbetstid finns bestämmelser i arbetstidslagen (1982:673) och med stöd av denna meddelade föreskrifter.

Bestämmelser om arbetstiden och vilotiden vid fartygsarbete finns i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän.

*Bestämmelser om arbetstiden
vid visst vägtransportarbete finns i
lagen (2005:000) om arbetstid vid
visst vägtransportarbete.*

Särskilda bestämmelser om arbetstid för minderåriga finns i 5 kap. 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Lagen omtryckt 1991:677.

² Senaste lydelse 2003:365.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

En arbetsgivare skall, oavsett vilken lag som annars gäller för anställningsförhållandet, tillämpa följande bestämmelser för utstationerade arbetstagare:

– 2 §, 5 § andra och tredje stycket, 7 § första och andra stycket, 16, 17, 24, 27–29, 31 och 32 §§ semesterlagen (1977:480),

– 2 §, 4 § första stycket och 16–22 §§ föräldraledighetslagen (1995:584),

– 15 och 16 §§, 17 § 2–5 samt 21–28 §§ jämställdhetslagen (1991:433),

– 8–9 b §§, 10 § 2–7 samt 11–20 §§ lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning,

– 2, 3–4 b §§, 5 § 2–7 och 6–16 §§ lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder,

– 2, 3–4 b §§, 5 § 2–7 och 6–15 §§ lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning samt

– 2–7 §§ lagen (2002:293) om förbud mot diskriminering av deltid-arbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning.

Vid utstationering gäller även bestämmelserna i arbetstidslagen (1982:673) och arbetsmiljölagen (1977:1160) samt, när det gäller arbetsgivare som bedriver uthyrning av arbetskraft, 4, 6 och 7 §§ lagen (1993:440) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft. Vad som sägs i första och andra stycket hindrar inte att arbetsgivaren tillämpar bestämmelser eller villkor som är förmånligare för arbetstagaren.

Vid utstationering gäller även bestämmelserna i arbetstidslagen (1982:673), *lagen (2005:000) om arbetstid vid visst vägtransportarbete* och arbetsmiljölagen (1977:1160) samt, när det gäller arbetsgivare som bedriver uthyrning av arbetskraft, 4, 6 och 7 §§ lagen (1993:440) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft. Vad som sägs i första och andra stycket hindrar inte att arbetsgivaren tillämpar bestämmelser eller villkor som är förmånligare för arbetstagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 2003:316.